pagini bucovinene

ANUL IV nr. 2 (38)

FEBRUARIE 1985

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

autograf — ELENA GRECULESI

„...Ca într-un tablou"

Privesc de la fereastra camerei—atelier.

Anotimpul tăcerii — iarna — și-a rostogolit omăturile în baloturi mari, imaculate, cărora o ninsoare nouă, sclipitoare, ireal de ușoară le-a netezit asperitățile.

Iarnă ca într-un tablou al marelui pictor al zăpezilor, Piter Breugel.

De undeva, grav și profund, străbat acorduri ale „iernii" din „Anotimpurile" lui Vivaldi.

Înăuntru, pe un trepied, o suavă și elegantă floare „Ciclamă" mă invită să-i zugrăvesc chipul.

Mă uit din nou pe fereastră: căciulițe albastre, roșii, galbene, verzi, portocalii, îndesate peste obrăjori îmbujorați saltă la marea sărbătoare a lunecușului, pe schiuri, patine, săniuțe, scîndurele. Anotimpul tăcerii s-a însoțit întotdeauna cu bucuria de a trăi.

Mă voi duce negreșit să revăd, ca de atîtea ori pînă acum, frescele de demult ale Bucovinei dragi, exaltînd culori de vis în cea mai pură lumină a anului — cea a zăpezii.

Mă voi gîndi apoi la tine, lună April, cînd om și natură înfrățiți în răbdare și speranță, vom ajunge la capătul omăturilor și ne vom bucura de lacrimile tale de rămas bun, iarnă, anotimp al tăcerii.

Elena Greculesi



Creativitatea ca șansă a progresului

Creația umană, materială și spirituală, e documentul de căpătîi al unei epoci. Ea — dincolo de faptul că afirmă și confirmă, că „depune mărturie" despre scopuri și trebuințe — e unica șansă a progresului, e unica premisă pentru noi orizonturi ale existenței, ale civilizației. Cineva spunea, referindu-se, de bună seamă, la datoria de a dura valori care să ne cuprindă în memoria timpului, că „prin mica rezervă pe care am depus-o în rezerva progresului etern, fiecare din noi trăiește în eternitate".

Iată de ce demersurile noastre politice sînt, în esență, demersuri ale creativității. Ale încrederii în forța transformatoare a omului, în luciditatea și putința sa de a se cuceri pe sine și de a cuceri și stăpîni noi tărîmuri ale cunoașterii, de a îmbogăți ceea ce perpetuu a fost îmbogățit. Pe această încredere, pe această capacitate se întemeiază programe de o impresionantă grandoare și complexitate. Este o opțiune realistă în care viețuiește certitudinea. O virtuală proiecție a disponibilităților prezentului în spațiul perspectivei. Fiindcă numai creativitatea, dimensiunile și valoarea ei realizează deschiderea spre mai bine, numai ele ne pot situa într-un nou inel al arborelui pe care-l creștem și în care creștem.

Chemarea către creație, către neodihnă a devenit, deci, un crez. Un crez politic și social pe care ni-l asumăm în numele progresului, al unor aspirații pentru împlinirea cărora lucrează gîndirea și sensibilitatea neamului. Priceperea și harul său.

Așadar — apetență pentru noi valori, nu pentru confortul comodității. Apetență pentru succes. Iar succesul justifică îndrăzneala, curajul. Chiar și riscul. Teama de a nu greși — cînd te cantonează în amorțeală și pasivitate — e o cumplită eroare a vieții. Niciodată, din somnolența gîndirii nu s-a născut nimic. În ea se împotmolesc toate drumurile. Doar acțiunea — autentica lucrare a ideii — îți „ozonează" ambiția, imaginația, originalitatea. Te ferește de renunțări, de ipostazele anonimatului, în care nu te respectă și nu te aplaudă nimeni.

Succesul — despre care un proverb de pe alte locuri zice că „e o scară ce nu poate fi urcată cu mîinile în buzunar" —, cu atît mai mult în sfera creativității, este — de netăgăduit — o chestiune de educație și înțelegere și, în egală măsură, de putință. Societatea îți propune valori, îți inspiră respectul pentru ele, dar și mersul cinstit către resursele proprii din care să răsară gestul de dreaptă răsplată, de căutare și ardere pentru a pune o nouă valoare lîngă cea care te-a îmbogățit sau luminat. Altfel, setea de valoare este un atentat la patrimoniul colectivității și nu premisă pentru creșterea lui.

Creația, de aceea, trebuie să se numească gîndire harnică, refuzul stării de împăcare cu suficiența, cu atît cît este și cum este, refuzul obișnuinței cu uscăciunea unor scheme și formule ce nu pot cuprinde viața așa cum este, prospețimea și înțelesurile dialecticii ei. Cînd gîndim în termenii unei politici căreia-i deslușim cutezanța, sorgintea și esența revoluționară în toate articulațiile ei, în chip logic, punem creativitatea sub auspiciile investiției de materie cenușie. Pe care trebuie să ți-o asiguri prin stăruitoare neodihnă, pînă la bucuria de a intra în dialog cu cugetarea și fapta predecesorilor. Nu se poate porni la drum — și nici parcurge drumul anevoios spre valoare și progres — doar cu voință. Aceasta e un punct de sprijin, condițiile și ambianța te pot favoriza, dar în lipsa „armelor" care sînt cunoștințele, singurele care te exprimă și consacră, intențiile sucombă, aspirația eșuează. Înalta profesionalitate — care, astăzi, nu înseamnă gîndire pe perioade scurte și nici eludarea implicării în conexiuni de largă cuprindere — este, ca urmare, un comandament pe care strategia construcției noastre, programele acoperind noi etape istorice l-au luat în calcul, ca premisă și cerință pentru acumulările de calitate și progres. Ea semnifică biruința asupra rutinei, e „sîngele" sănătos dintr-un organism social ce prosperă. E vitalitatea în acțiune.

Cînd aparține unei asemenea realități, în care opțiunea se înalță pe terenul cunoașterii, al încrederii lucide, și creatorul de valori ale spiritului, despre care George Călinescu afirma că „apare ca o problemă de viață și de moarte pentru o epocă", își potrivește bătăile inimii cu cadența inspirată a timpului, cu rostirile adevărului. Mersul lui — prin destinul operei — spre oameni, pornit de fapt din universul tulburător al convingerilor, atitudinii și sensibilității lor, este un examen necontenit și sever în fața tradiției și actualității. Trecerea lui — validată de timp și nu de aserțiuni speculative și artificioase — e și ea o șansă a progresului general, în care adevăratele monumente ale spiritului devin cucerire eternă.

Ion PARANICI

Iarnă cu tăietori de pădure

Ionel Hrehorciuc, șoferul, este nervos. Privită din biroul directorului Dumitru Iacob, iarna la Rădăuți părea frumoasă. Pare și din mașină, fulgii așternîndu-se cînd ca niște uriași fluturi obosiți, cînd ca niște insecte iuți și înțepătoare, în șuvițe lungi, răsucite sub roțile mașinii. Începe să-mi pară rău că am forțat nota, materialele putînd fi transportate la Falcău și în altă zi. În cîmp, fulguirea se adună, grăbită, în fuioare umblătoare; Ionel face o probă la al doilea diferențial și se mai luminează: „Merge...". Mergem în tăcere, iarna nu mai este frumoasă, s-ar putea ca, la întoarcere, să nu mai răzbatem. Nici cu două diferențiale. Aș vrea să-l întreb pe Ionel, dar este evident că n-are chef de risipit îndoieli. I-ajung probabil ale lui. Și înțeleg abia acum, aflat la capitolul îndoieli, cam care ar fi sensul real al unei jumătăți de vorbă a inginerului șef, Virgil Cojocaru: „Oare-or fi deszăpezit drumul pe Boul?..." „S-ar putea, deci, să merg degeaba... De la Vicovu de Jos însă vremea e alta. Ninge cu soare, fulgii par voioși. Intru în vorbă cu Ionel, fără prea mult curaj, omul și-a revenit, e tînăr, gîndesc, n-a avut timp să se cătrănească, s-o fi molipsit de la fulgi... Cu cît urcăm spre Falcău, vremea-i mai deschisă și fulgii mai subțiri, mai transparenți. „Coboară soarele la vale", decretează Ionel și înțeleg că, în spate, viscolul urmează să-și ia tălpășița. Cobor la sediul Sectorului de exploatare forestieră din Falcău și abia acum îmi dau seama cît de cald era în mașină...

„Cum să nu lucreze? se miră inginerul Mihai Caunii, șeful sectorului. Toader Juravle și-ai lui lucrează, de-i nevoie, și-n seara de Anul Nou!" Ascult și nu-l cred, dar în volbura de superlative, acesta nu-i unul dintre cele nereușite. Simte că nu-l cred și lansează încă două. „Unu: pe Toader, care-i sortator cu gestiune, de fapt, pe post de maistru, nu-l dau nici pe șapte maiștri cu școală. Doi: în ultimul trimestru al anului trecut au dat jumătate din producția de bușteni gater rășinoase a sectorului". Trebuie să-l cred. La urma urmei, urcînd pîrîul Boul și găsindu-i, ce anume din ce mi se va oferi privirii va confirma sau va infirma cele susținute de inginer? Și chiar urcăm pe Boul, spre Măgura, și-l întreb pe Vasile Știrban a Silvestru (că-s mulți Știrbani în Straja) de ce se cheamă Boul și-și dă cu părerea că de la mulții cerbi ce-au fost pe-aici, apoi își amintește că este și o Măgură a Vacii și se dă bătut, nu știe. („Aici a fost bourie, adică nu aici, ci în vale, lîngă gară, ne explică mai tîrziu Toader. Se creșteau multe vaci..."). Ajungem pe soare, cu frica sărită din sîn, Ionel își crăpase ochii în șaisprezece ca nu cumva să ne ciocnim cu vreo remorcă cu bușteni. Cobor și dau binețe celor de lîngă drum, care separă crengile mai groase de cetină. („De ce? am întrebat mai tîrziu. Ce se face cu cetina?" „Rachiu", a glumit cineva. „Cum, rachiu?" nu m-am dumerit. „Un soi de rachiu... Dacă pui o picătură în baie, așa am auzit, miroși a brad de parcă ai fi dormit o noapte în cetină... Esență, a rîs mai apoi, lăsînd gluma. La Falcău se extrage esență de brad și de molid, amîndouă al dracului de scumpe. Merită să strîngi cetina..."). Oamenii se bucură că au oaspeți și unul oprește un TAF ce urcă în parchet și-i spune ăluia să-l trimită jos pe Toader. „Nu durează mult pînă coboară?", întreb, cu gîndul să mă urc și eu în TAF. „Nuu, ăsta-i ca iepurele, amu-i aici, amu-i la naiba, la Ciolotei...". Soarele ne păcălește cu

(continuare în pag. 3)

Dumitru TEODORESCU

Vis de februarie

Și, iată, Orion își deschide brățara...
Ard focuri pe dealuri ca făcliile adevărului
În ființa ta numitoare cum își pleacă mantia-n purpuri
Iarna prin aerul sticlos și memoria pietrei
Îndreaptă rătăcitele călătorii, îndreaptă
Ochii lumii spre hrisov ca spre eternitate.

O, numai dincolo de cuvinte cade zăpada
Pe cîmpul copilăriei și pe drumul întoarcerii
Cum numai dincolo de cuvinte ochii mitului îngroapă
Melancolia ce deschide izvoarele deltei și iarăși
Care cu fin prin aburul cald al poeziei pînă cînd
Semințe pleznind sub lumină de stele
Visează Orion pe calea fără de margini a iubirii.

Dar, ninge și ninge și ninge, lumina
Picură-n muguri și ninge, e bine că ninge
În pace se duc amintirile, numai poemul acesta
Simte un frig vertical de care atîrnă ca un fir de plumb
Viitorul iubirilor de altădată și patimă lîngă patimă
Bubuie viscolul, cad pînzele mitice, crucificările din flori de măr
Nu-s decît mănușa aruncată veșniciei și ființa iubirii.
Tu iartă, iubito, acest februarie zidindu-se în mine ca-ntr-o legendă.

Constantin CERNICA

A PRIVI

Lumina zăpezii

Îmi pare că am uitat cum înflorea bucuria în ochii țăranilor printre care am crescut atunci cînd ninsori darnice potopeau țara.

Viscolele și frigul erau doar strașnice fără a ascunde vreo spaimă. Nouă ne rămînea bucuria și pentru ca ajungea certitudinea atîtor zile cînd, pe gheață, poți rupe fără mare efort încălțările pe care le ai (și altele pe deasupra), cînd săniuța naște curaj, tenacitate și drame pedagogice, cînd patine cioplite din lemn ne învățau echilibrul și căderea. Straie ude și înghețate, adevărate armuri, nasuri curgînd inestetic, șterse (vai!) cu mîneca și foamea ce abia ne mai aduna pe-acasă.

Amintesc și bățul folosit uneori ca argument și pentru virtuțile sale de instrument lingvistic relevant al sinonimiei; hoinar, pribeag, ulițarnic, haimana sau a umbla lela, teleleu, creanga, în bobote etc.

Seara, picotind, așezam în noi, fără să știm, un strat subțire, alături de istorii de demult, cuvintele lor despre pîine.

Pîinea aceea era încă semințe, așezate în pămînt sau pregătite pentru primăvară, iar vorba lor cîntec de leagăn.

A nins năvalnic și mă gîndesc la pîinea aceea și la toată cea care va fi. Copiii rîd și înnoată unde-i omătul mai mare.

Privesc înapoi de cînd am întrezărit lumina înaltă, curată, rară s-o pot (și s-o vreau) împărți între cuvintele toropite, pîine și zăpadă.

Mircea TINESCU

Cronica literară

Cel de al doilea volum din „**Scriitori și direcții literare**, (Editura Albatros, 1984), de Dim. Păcurariu (care, cu toate că nu sîntem avertizați în acest sens, nu poate fi și ultimul), permite distingerea intențiilor și liniilor de forță ale ansamblului (pe care îl bănuim de mare anvergură), precum și a principiilor estetice și de istorie literară care guvernează demersul autorului. Primul volum (neinspirat publicat în colecția **Lyceum** a aceleiași edituri) propunea o organizare binară a materialului : într-o primă secțiune erau analizate cîteva din direcțiile mari pe care a mers literatura noastră în ultimele trei secole (iluminism, clasicism, romantism, realism), urmată de o a doua în care se analiza modul lor particular de manifestare în creația unor scriitori români din această amplă perioadă de timp. Cum nu era anunțat al doilea volum, formula putea fi considerată și ca o chestiune de „strategie“ editorială ; păstrarea ei în următorul dovedește urmărirea unui program, cu atît mai mult cu cît direcțiilor mai înainte amintite li se adaugă barocul, iar autorilor deja explorați din punctul de vedere al apartenenței la una sau mai multe din direcțiile menționate, li se adaugă alții, văzuți din aceeași perspectivă integratoare.

Formula este oarecum insolită și nu lipsită de dificultăți, atît în elaborare cît și din unghiul de receptare al cititorului. Ea seamănă, pînă la un punct, cu o frescă amplă, al cărei sens se dezvăluie, în totalitatea lui, numai după ce creatorul a elaborat toate registrele, a conturat toate personajele și a așezat definitiv culorile. Altfel zis, se propune o istorie a literaturii române care, pentru a depăși fatala fragmentare a fenomenului artistic, datorată situării în timp a scriitorilor, ca factor de convergență, recurge la aderența lor la o anumită direcție literară fundamentală. Așadar, sînt urmărite (în primul volum) dominanta romantică a lui Bolintineanu, romantismul lui Nicolae Bălcescu, cel mesianic al lui Odobescu, al lui Goga, varianta romantică sadoveniană sau inerția de romantism sesizabilă în proza lui Zaharia Stancu. Apoi (în al doilea volum) concepția clasică a lui Ioan Molnar Piuariu, opțiunea lui Dinicu Golescu pentru clasicism, „aspirație spre clasicism a unui mare romantic“ — Eminescu —, pledoaria călinesciană pentru clasicism, nota clasică a prozei lui Marin Preda. E clar că o astfel de istorie literară nu poate epuiza întregul nomenclator al scriitorilor români, și nici creația acestora în totalitatea ei, adeseori contradictorie și insidioasă, trebuind operată o selecție inevitabil marcată de un coeficient fluctuant de subiectivitate, însă o astfel de abordare are avantajul esențial că permite decelarea dominantelor literaturii noastre în dinamica lor și a ponderii reale a acestora în ansamblul culturii naționale. Asupra anverguri și dificultății unei astfel de inițiative, ale cărei riscuri, la momentul finalizării, sînt greu de pronosticat, este inutil să insistăm ; ea impune, pe lîngă o cunoaștere profundă a întregului fenomen literar românesc, obligația, care pe un istoric literar de talia profesorului Dim. Păcurariu îl avantajează, de soliditate a conceptelor estetice cu care se vehiculează și, bineînțeles, de consecvență maximă dar și de suplețe în aplicarea lor ; cele două volume realizează și această performanță, chiar dacă, uneori, cu sacrificii la nivel analitic și axiologic. Dar, unele, să le zicem simplificări în această privință sînt inevitabile și chiar necesare, sensul unei asemenea inițiative fiind generalizarea și sinteza. Din acest punct de vedere, unele dintre studiile din prima secțiune a volumului în discuție, intitulate **O direcție literară controversată : barocul** și **Există un rococo literar ?**, rețin atenția prin luciditate, spirit de discernămînt, sobrietate și chiar spirit ușor polemic.

Dim. Păcurariu:

Scriitori și direcții literare, II

Un scurt dar substanțial studiu din a doua secțiune — **Un creator de școală în istoria literară : D. Popovici**, dincolo de valoarea lui intrinsecă, este revelator pentru metoda de lucru a autorului și pentru scopul general pe care îl urmărește. Aparținînd școlii marelui și cunoscutului profesor clujean, își propune, prin tipul de istorie literară pentru care optează, să depășească descriptivismul limitativ și lipsit de perspectivă. Caracterizarea pe care i-o face modelului său are valoarea unei profesiuni de credință : „...comparatismul lui D. Popovici situează fenomenul literar românesc într-un larg context european, preocupat deopotrivă a-i descifra elementele comune, interogatoare, ca și pe cele diferențiale ținînd de condițiile specifice — naționale și sociale...“. Și, într-adevăr, Dim. Păcurariu practică o istorie literară cu subliniate valențe ideologice, atentă la contextul social-istoric și estetic la nivel național și european, urmărind, în ultimă instanță, decuparea personalității literaturii române. Experiența omului de știința de tip universitar, documentarea solidă (de unde absența paradei de erudiție) și, de ce nu, temperamentul echilibrat al cercetătorului conferă exegezelor sale o ponderație remarcabilă a emisiunii critice. Clasicismul, în care vede trăsătura fundamentală a literaturii noastre, în ansamblul ei, îi este, în aceeași măsură, caracteristică. Între originalitatea cu orice preț, a unei aserțiuni riscate sau a unei abile trișerii de interpretare și temeinicia punctului de vedere documentat, sprijinit de argumente nespeculative, optează pentru acesta din urmă. Valorile noastre nu sînt nici supralicitate, nici minimalizate. Se pare, chiar, că autorul polemizează tacit cu astfel de excese destul de frecvente în ultimele două decenii. Ceea ce nu înseamnă că lipsesc din volum noutățile de viziune asupra unor scriitori : de pildă, clasicitatea personalității creatoare a lui E. Lovinescu și ponderea substanțială a operei sale de istoric literar sînt susținute cu argumente convingătoare. La fel, conexiunea clasic-baroc, în cazul unui creator de talia lui George Călinescu, sau aparent paradoxala aderență a lui B. P. Hasdeu la unele dintre obiectivele culturale și literare ale junimismului.

Cele două volume din **Scriitori și direcții literare** apar, așadar, ca început al unei necesare și îndrăznețe operații de sinteză asupra literaturii noastre. Orice ipoteză asupra continuării lor ar avea alura unor sugestii absolut neavenite, dacă nu chiar a unei impoliteți. Un lucru este limpede în faza actuală a elaborării exegezei : după ce materialul va fi epuizat în această formulă, va urma reorganizarea lui, etapa arhitecturală a travaliului. Există premise certe ca edificiul să se ridice armonios, echilibrat, logic ; ar fi încă o confirmare a ideii de clasicitate funciară a literaturii române pe care, pînă acum, autorul a demonstrat-o cu argumente care nu pot fi puse sub semnul întrebării.

M. IORDACHE

PROZĂ

Dimineață de joi

Încrîncenate, mîinile noduroase strîng brațele ferăstrăului mecanic. Răgetul sacadat al motorului îi umple urechile cu sute de ciocănele, ce se îmbulzesc într-un iureș dureros în creier. Fierul mușcă hămesit din trupul bradului și scuipă înverșunat rumeguș și așchii mici. Pe tîmple, adunată în picături dese, sudoarea caută albie către mușchii împietriți.

Deasupra tieturii o furnică urcă în zig-zag.

Ochii privesc neodihniți șanțul ce se adîncește în trunchiul gros. Un singur moment de neatenție poate să coste mult prea mult. El știe lucrul acesta și mușchii i se crispează, gata să declanșeze un salt înapoi. O privire fugară cercetează valea în care se va culca trupul viteaz al arborelui.

Crengi umede și negre, risipite pe frunzișul mort, încovoiate ca niște șerpi nemișcați, socotesc vremea. Mai în vale, o cioată putredă — monument funerar hărtănit de explozia timpului, amintește de un uriaș ce a trebuit să se închine vîntului sălbatic.

De sus, au început să se cearnă ace mici, care cad pe gîtul umed al omului. Molidul se înclină lent, abia perceptibil, dar cel de la rădăcina lui a simțit. Motorul mai zbiară o dată, după care, purtat de mîinile neînduplecate, își retrage colții, bodogănind.

Gigantul rămîne doar pentru o fărîmitură de clipă liniștit. Își ia rămas bun de la văzduh. Apoi, încearcă zadarnic să se agațe cu vîrful de cer. Strigă răpus și apucă drumul fără întoarcere al învinșilor. Despicat de arborele doborît, aerul șuieră nervos, zvîrlindu-se în lături. În cele din urmă, o cascadă de cetină acoperă răbufnirea tristă și țipetele crengilor rupte pe coasta văii.

Și s-a făcut deodată mai multă lumină. Truditorul își scoate casca de pe cap și își aranjează, neglijent, cu degetele-i gîlmoase, șuvițele de păr îmbibate de sudoare. Se urcă pe cioata proaspătă privind peste făget la hergheliile de muguri ce zburdă către nori. Pe piedestalul acela cu rădăcini, omul pare acum un arbore în viziunea modernă a unui sculptor.

Casian BALABAȘCIUC

DICȚIONAR

FLOREA-RARIȘTE, DUMITRU (21.V.1914 — Ilișești, județul Suceava), poet, fiul unei familii de țărani, înrudită cu cea a folcloristului Simeon Florea Marian. După cinci clase primare în comuna natală, urmează cursurile secundare la Liceul „Ștefan cel Mare“ din Suceava. Studii superioare la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași, unde se bucură de îndrumarea unor dascăli ca : Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, Octav Botez, Iorgu Iordan. Paralel cu ultimul an de facultate (1939) și cu încă doi ani în continuare, urmează Școala Normală Superioară (Academia Pedagogică) la Iași și București. Examenul de capacitate în Limba română și Drept îl susține la București, în 1946 cu Al. Rosetti și Perpessicius. Profesor la Liceul Național din Iași, iar după satisfacerea serviciului militar și după campania pe front, ca ofițer de rezervă, își reia activitatea la catedră, funcționînd la Suceava, Cluj, Sibiu și în alte localități. Între 1955—1958, redactor la revistele „Steaua“ și „Tribuna“. După această dată din nou la catedră, predînd româna, franceza, latina și germana.

A debutat în 1931 cu versuri la revista „Țara fagilor“, condusă de Eusebiu Camilar. Colaborator la numeroase publicații, printre care : „Arhiva“, Analele Universității Al. I. Cuza“, „Cuget moldovenesc“, „Grai moldovenesc“, „Pleiada“, „Iașul literar“, „Convorbiri literare“, „Cronica“, „Steaua“, „Tribuna“, „Scrisul bănățean“, „Universul literar“, „Ateneu“ ș.a.

Volumele de versuri (**Maria-Magdalena**, Iași, 1937 ; **Valuri împietrite** și **Rătăcire prin vis**, Iași, 1941 ; **Bobîlna**, Sibiu, 1950 ; **Doja**, Cluj, 1952 și **Troica** (traduceri din Nekrasov, Suceava, 1974) atestă sensibilitate și o stăpînire desăvîrșită a prozodiei clasice. Primul volum este expresia căutărilor, o stare de extaz liric, puțin relevantă. Sonetele din **Valuri împietrite** și poemul **Rătăcire prin vis** fixează însă coordonatele maturității poetice undeva între armonia feeriei romantice și nostalgia orizonturilor îndepărtate, specifică simbolismului : „Singurtăți alunecă pe dealuri, / În valuri plutitoare de lumină... / Se-nchină / Bolta la apus, departe / Cu fruntea sprijinită ca-ntr-o carte...“.

Eseul critic **Conștiința artistică la Tudor Arghezi** (Iași, 1939) este relevant pentru șocul pe care l-a produs în epocă fenomenul poetic arghezian. Studiul lingvistic **Din limbajul școlarilor** (1939) este una dintre primele aplecări asupra limbajului argotic al tinerilor.

A tradus versuri din Ovidiu, H. Heine, Goethe, Hugo, Baudelaire, Pușkin, St. Scipaciov, precum și din lirica maghiară clasică și actuală.

În lucru, două monografii : una despre Simeon Florea Marian și o alta a satului natal, Ilișești.

FOAEA SOȚIETĂȚII **pentru literatura și cultura română în Bucovina** (martie 1865 — decembrie 1869), una dintre cele mai importante reviste apărute în Bucovina, publicație prin care scriitorii și intelectualitatea de aici se conectează organic circuitului culturii naționale. A fost editată de Societatea pentru literatură și cultură română în Bucovina. Pînă în 1866 s-a aflat sub redacția lui Ambroziu Dimitroviță, iar după această dată sub cea a lui I. G. Sbiera, deși un rol foarte important în orientarea revistei l-au avut frații Alexandru și Gheorghe Hurmuzachi, ultimul în calitate de președinte al societății. Din articolul-program reiese cu claritate concepția progresistă a fondatorilor referitoare la importanța cultivării limbii române în contextul păstrării și afirmării ființei naționale : „Căci astăzi recunoaște tot omul cult, că limba maternă este izvorul și singura condițiune a dezvoltării, a înaintării intelectuale și morale a unui popor. Și frumoasa noastră limbă este însemnul etern al individualității poporului nostru, (...), luceafărul luminos întipărit în fruntea națiunii noastre, drept martor nepieritor al patriei și seminției sale antice și glorioase“. În fond, atenția acordată cultivării limbii avea să fie coloana vertebrală a revistei de-a lungul întregii sale existențe, asigurîndu-i o largă popularizare în toate provinciile românești. În același articol-program sînt formulate criteriile de conținut și valoare pe care revista și le propune încă de la apariție. Astfel, **FOAEA** continuă nu numai în intenție, ci și în fapt, programul „Daciei literare“, avînd spre deosebire de revista pașoptistă, avantajul cîtorva ani de apariție. Consecventă cu principiile formulate în program, revista bucovineană devine, de la primul număr, o adevărată tribună de luptă pentru simplificarea și unificarea ortografiei. Prin articole pertinente bine documentate, semnate cel mai adesea de Gh. Hurmuzachi și I. G. Sbiera, bucovinenii pledează pentru o ortografie comună tuturor românilor, adaptată specificului limbii române și nevoilor de cultivare a poporului. Scrierea propusă în paginile revistei este cea fonetică, aproape identică cu cea a lui Titu Maiorescu, într-o consecventă opoziție cu scrierea etimologică propusă de Aron Pumnul, A. T. Laurian și, în general, de Academie.

Numărul din 1 februarie 1866 anexează „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști la mormîntul prea iubitului lor profesor Aron Pumnul“ în care se află și cunoscuta poezie a lui Eminescu.

Între colaboratorii mai apropiați ai revistei : Vasile Alecsandri, D. Petrino, V. Mitrofanoviță, V. Burlă, P. Paicu, I. Negruzzi V. Bumbac, Maria Rosetti, St. G. Vârgolici, T. V. Stefanelli. Bardul de la Mircești publică poezii : **Bucovina, La o mamă, Cîntec vechi de lume, Sus la stîncă**, fragmente de proză **(Marocul)** ; teatru : **Barcarola**, proverb într-un act ; **Florin și Florica**, operetă într-un act ; **Paraponisitul**, cîntecel comic ironizînd tendințele etimologiste, comedia **Arvinte și Pepelea**, scenetele satirice **Kera Nastasia sau Mania pensiilor** și **Milo director** sau **Mania posturilor**, precum și cîteva manuscrise foarte importante rămase de la Alecu Russo, însoțite de comentarii biografice **(Piatra Corbului, Cugetări, Decebal** și **Ștefan cel Mare, Studii naționale, poezia poporală)**. Prin proverbul dramatic **Împăcarea**, în patru scene, semnat de I. Negruzzi, revista face loc ideilor junimiste referitoare la problemele limbii și literaturii române, potrivnice, evident, celor pumniste.

Un spațiu însemnat în economia revistei îl ocupă culegerile de folclor și studiile aplicate acestuia. Meritoriu în acest sens sînt articolele teoretice semnate de F. Kanitz **(Țînțarii)** și I. G. Sbiera **(Despre însămnința refrenului „O Lere Doamne“ din colindele române, despre timpul ivirii și despre însemnătatea lui**, lucrare în care autorul propune interpretări originale, deosebite de cele de pînă atunci).

Strîns legată de viața culturală a întregii țări, revista aducea informații despre activitatea celorlalte reviste și publicații românești, reproducînd uneori articole și poezii din paginile acestora,

Ideile pumniste, în domeniul lexicului, susținute tot mai intens de I. G. Sbiera, au dus la desființarea revistei, la sfîrșitul anului 1869.

Referințe (selectiv) : Loghin, Constantin — **Istoria literaturii române din Bucovina**, 1926 ; Țugui, Pavel — **Contribuții la o istorie a mișcării cultural-științifice din ținuturile bucovinene**, Craiova, 1977 : **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900**, Ed. Acad. R.S.R., 1979.

Octavian NESTOR

ELENA ȘTEFOI

Într-o sută de feluri

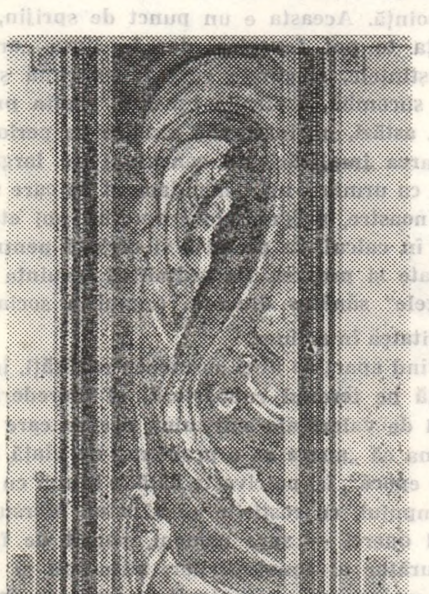
Cu sughițuri plînge
pe umărul tău ziua
plînge și-ți arată
(descriind într-o sută de feluri)
camera de tortură
a episoadelor șterse mereu
de noroi, amănuntele
biografice mai fioroase
decît orice invenție tehnică.
Aha, un șopron cu gînganii
și prea multe citate celebre !
spui tu. În paralel descifrezi
atent-milostiv tendința greșită
și basmul unei grupe de mușchi.

În locul marii iubiri

Lună plină în geam. Grumazul tău
inflăcărîndu-se de pomană pînă ce va trece
și toamna. În locul marii iubiri, un maldăr
de cîlți așteaptă să-i vorbești despre
recunoștință. Din întîmplare, vorbele cad
pe reșoul de-alături. Un cimitir te urmărește
pe străzi, l-am văzut potrivindu-și pașii
cu-ai tăi (Îl sărutai bucată cu bucată-ntr-o
vreme
și fiecare silabă îți strălucea — mic
Napoleon în hamac !). Dar așa ceva nu se scrie.
Ți-e dor de rămășițele acelei deznădejdi
populare sau crezi cumva c-ai putea trăi
toată viața din singurul ei dinte
de aur ? Adu-ți aminte : un maldăr
de cîlți. Deasupra reșoului sinonimele
sfîrîie cum sfîrîiau altădată
mititeii la bîlci.

Rol dublu

De nimic nu ți-e teamă :
cerneala năpădită de pălămidă,
ghiuleaua măruntă dintre două
secvențe ale echilibrului natural —
toate acestea sînt mofturi
strămoșești de care nu-ți pasă.
Singurătatea trebuie înțărcată
degrabă. Visează, visează,
vine noaptea ca un mic avion.
Poți trece cu el prin brațele
sfinxului — lumina e doar
un exod de firimituri —
nadă și apucător al ei,
prăpastie împodobită.



Eug. Șt. BOUȘCA : „Luceafărul“

PERMANENȚE

O scrisoare inedită de la Ludovic Antal

In unghiul drept al numelui său era intotdeauna foarte cald. L-am intîlnit întiia oară intr-o seară de toamnă-iarnă, in 1969, in atelierul de pe Cosmonauților 41, al pictorului Constantin Dipșe.

Venea puțină lumină de afară, printr-o singură fereastră, dar atîta cîtă se afla se aduna toată pe obrazul lui Ludovic Antal. N-am făcut decît să-l ascult și să-mi fixez în memorie statura lui superbă, ținîndu-l sub focul privirilor. Roșul intens și un straniu albastru de pe o mare pînză cu grădini din Maramureș, a excelentului Costan Dipșe, urcau, cu umbre și lumini, pe cămașa albă a marelui actor. Se sfia lîngă numele lui Eminescu. L-am invitat în Bucovina, pentru un recital. A promis. A încercat. Apoi s-a intîmplat ceva foarte trist. Mi-a scris. Rîndurile lui așteaptă mai jos. N-a mai venit. N-am încetat să-l așteptăm.

Marcel MUREȘEANU

26. III. 970

București

Imi cer mii de scuze și vă intîmpin cu toate tristețile inimii mele pentru încurcătura ce v-am făcut-o. Dar, vorba ceia : omul propune, iar D-zeu dispune. Imi și cumpărasem bilet de tren ptr. simbătă noaptea. A trebuit să-l restitui, deoarece vineri in urma mai multor manifestări avute m-a pălit o puternică hemoptizie (din senin), iar a doua zi — simbătă m-au internat in spital. Pină la această oră nu se știe de ce natură a fost hemoptizia — care mai persistă încă, dar intr-o formă banală.

Așa că sunt trist și pentru mine și pentru suceveni, pentru că nu se știe dacă vom putea realiza vreodată recitalul cu care v-am rămas dator.

Eu te rog pe domnia matale să prezinți scuzele de rigoare organelor locale de conducere, odată cu promisiunea solemnă că după ce mă restabilesc cu sănătatea voi veni în mijlocul dvs. Poate organizăm recitalul în 15 iunie, ziua înălțării la cer a lui Eminescu. Vă voi ține la curent cu zilele sau cu nezilele... mele. Scriu puțin cam hălbărit, pentru că scriu pe genunchi, din curtea spitalului.

Vă doresc tuturor numai bine.
al dvs.,

Ludovic Antal

P. S. Deocamdată, dacă doriți să-mi scrieți, scrieți-mi tot pe adresa de acasă.

L.



Desen de Ion Carp FLUERICI

Meditație la Moldovița

In Țara de Sus in a Zimbrului Țară
Rostul lumii te intoarce acum în tirzie primăvară
La Putna Eminescu Ștefan Țara intreagă
Trecut — Trecut — Viitor și Prezent il incheagă.

Renasc Mănăstiri vălvătăi vecinic treze
Mii de chipuri sfinte și Domni stau pe metereze
Și te așteaptă atenți iscoditori ai frunții
Cum te așteaptă și învăluie pădurile colinele munții.

Moldova Bucovina, Țara e așa o nuntă solară
Un mai etern în crepuscul eternă primăvară
Inceputul Patriei intregi întreg renăscută
In certitudinea Durerii și a Speranței, dirză și mută.

26 mai 1984

George USCĂTESCU

Uită-mă

Uite-mă uită-mă am venit
am plecat
m-am născut am murit
am strigat am tăcut
te-am îmbrățișat ți-am vorbit
uite-mă uită-mă
nu mai sta în picioare
noaptea la geam
fără să mă vezi
uite-mă uită-mă.

Dedicație

Intr-o dimineață de joi
va veni la noi
cocostîrcul Rautchi
și își va face cuib
in inimile noastre nesimțitoare
și va sta acolo
așteptînd vara
pînă va auzi ceva
bătînd din aripi.

Nicolae PRELIPCEANU

Ochiul bătrînului poet

O zi și alta
Către seară am vrea
să vedem un film
(niciodată nu ne
ajunge timpul)
Uite îmi zic
încă o zi fără mine —
trece trupul meu
ridul dorința zero
(mă vă în oglinda
ochiului !)
Și nu-i iubirea
(asta omoară)
dansăm lipiți —
două ființe.
Nu vii fiindcă știi —
totul este posibil
pasul mîna alunecînd
în mîna mea
sărutul totul știi
(va fi iar anul nou)
Mîine sau chiar începînd
de la noapte vom rămîne
închiși în ceea ce-am fost
Nu vom mai fi îngrijorați
nu vom mai fi temători
(cer senin sticlos
se va reflecta în oglinda
de ieri — fabulos ne va
apare timpul stîngăciilor).
Cutreieră astfel
pe prisa casei
doi cîte doi șoriceii
(două umbre niciodată văzute
mai mult decît un minut)
Fiecare dintre ei se teme
pentru celălalt și n-au cum ști
destinul decît din temere
(călători de frică — o viață).
Muncile noastre zilnice —
departe se vede nava
aducătoare de liniște
departe furtuna
mielul blînd
casa puiului nenăscut
(naștere în singurătate)
Bibelouri în viață
păsările cerului cîntătoare
imagini și suflet
(suprapunere ideală
pe retina bătrînă
tot mai bătrînă !).

Ion HURJUI

Nu e ce crezi

Să fiu găsit aș vrea
cît mai departe
de locul de unde-am plecat
supus eroziunii luptei
ca un gorgan mișcător.
Să se zică acest fir de nisip
n-a fost oare un munte cîndva
acest arbore nu este oare
cel din urmă din neamul său
care a cutreierat pîn-aici
această pasăre văzută din cer
nu e ca piatra unghiulară
a stolului...
Vreau să fiu găsit cît mai departe
de locul de unde-am plecat,
călătorind îndărăt dinspre moarte.

Montserrat

Bună dimineața, domnule Karel Capec !
Mîine e ziua mea !
Nu-mi voi procura suferințe inutile,
Mi-ași dori doar o călătorie la clasa întîi
pe o rută mai lungă.
Vrei pe jos ?Timpul, mă presează timpul.
Cînd muream, mă nășteam.
I se poate intîmpla oricui.
Ții minte mizeria aia
cînd te-a-njurat puștiul în Italia ?
Mîine, deci,
mi se va călca frumoasa mea cămașă
albastră
și mă voi bucura de viață
tăcînd îndelung.
O schijă va secera ora
la care veneam pe lume.
M-am visat doge decapitat.
M-am visat la cîmpia Luneburg.
Este aproape exclus
să nu prind ziua de mîine,
cînd va începe războiul
cu salamandrele.

Marcel MUREȘEANU

RECENZIE

Ion PUHA: JURNAL DE NOAPTE

De mulți ani, Ion Puha cochetează, discret, cu poezia, ca și cu teatrul scurt, semnînd producții de o reală delicatețe și de o sinceritate care nu permite declarativismului să se instaleze. Și nici pastișei. Modestia omului și anumite considerente de viață și de profesie l-au ținut însă departe de planurile unor prea ambițioase cărți. Dar ceea ce a publicat și publică în reviste și mai ales în volume poartă o amprentă autentică, cîștigîndu-l pe cititorul lipsit de prejudecăți publicitare. Dintre încercările sale, cele în proză ni s-au părut, totdeauna, mai reușite. Chiar într-un volum pentru copii, cum este **Creanga de cîntec** (Ed. „Junimea"), autorul își demonstra calitatea de povestitor succint, fără obositoare sfătoșenii. Și totuși, la Ion Puha, filiația tradițională e evidentă însă numai în ceea ce ea are semnificativ pentru specificul ancestral și fermecător ca expresie a candorii sufletești. **Jurnalul din noapte** ne întregește această impresie. Volumul cuprinde trei povestiri de oarecare întindere : **Steaua omului** (p. 5—35), **Moartea unchiului** (p. 35—83) și ultima, cu titlul omonim culegerii, **Jurnal din noapte** (p. 83—142). Sînt toate imagini rememorate, imagini de copilărie și de tinerețe, în care ceea ce, ca tradiții și sensibilitate arhaică, era sau este specific nordului bucovinean capătă funcționalitate epică, permițînd, prin viziunile fantaste de nuanță onirică, interpretări moderne, în coduri semantice suprapuse. Practici și obiceiuri străvechi se justifică simbolic și pun în evidență, în vremuri de tragică restriște — cum au fost și cele ale ultimului război, categorii sufletești definind un funciar umanism autohton. Modalitatea epică amintește de Eusebiu Camilar, cel din **Cordun** și, mai ales, cel din **Avizuha** — însă fără culoarea și fără duritatea sumbră a acestuia. **Steaua omului** pare o povestire în care unele aspecte autobiografice s-au cristalizat în notații cu tîlc, nelipsite de o anume luminozitate, — contrastul rezultat din cumularea finală a unor morți năprasnice avînd calitatea de a trimite cititorul spre ideea destinului tragic, însă fără pretenții filozofarde, ci în chip firesc, în coordonate de baladă : „...sfîrșitul lui George Culai ! Cică se uita uluit la steaua ce se îndrepta spre luncă... Și nu știu de unde s-a ivit o scroafă cît o juncă, guițînd și pufnind fioros, s-a năpustit cu rîtul asupra lui și l-a aruncat în fîntînă. Căutîndu-l peste tot, oamenii l-au găsit înecat în ochiul acela treaz al pămîntului, în oglinda căruia cerul răsturnase puzderie de stele. Și nemuritoarele, străcitoare, dansau roată în jurul trupului său rece". Tot o moarte neașteptată constituie nucleul celei de a doua povestiri : **Moartea unchiului**. Observația exactă alternează și aici sau se dezvoltă în impresii care ating fantasticul : „Casa mi se pare un clopot enorm ; sînt în interiorul lui și mă feresc să nu mă lovească limba-i grea. De pe marginea clopotului, corbii scot capete negre și se holbează la mine". Faptele se petrec după spaimele și cumpenele ivite în timpul oblăduitorilor cu pistol lîngă cămașa verde, — ceea ce conduce la legarea între ele a unor evenimente în aparență disparate. Nicuță, unchiul, a stat fugar, — apoi a venit sfîrșitul războiului apoi au fost molime cu morți în serie. Autorul izbutește să creeze o atmosferă, o ambianță aproape terifiantă, tratată însă cu resemnată indiferență, astfel încît ea explicitează, într-un fel, condițiile formației sufletești a tînărului protagonist, respectuos față de obiceiurile străvechi, în măsura în care și le poate explica și le înțelege, privindu-le oarecum detașat. **Jurnal din noapte** este povestirea cea mai lungă conținută în volum, și — adaug — cea mai dramatică. Sînt notații halucinante făcute în noaptea prelungă a războiului, ca și, în continuare, mult după aceea, în împrejurări de confuzie sufletească, morală, cînd protagonistul, Ștefan, obsedat de a-și fi ucis, în jocul orb al destinului, în război, propriul frate și, mai apoi, propriul tată, rătăcește aproape sălbăticit prin scorburi, în păduri, sau în sălașuri păstorești părăsite. Sînt aici implicații istorice dar și politice, după cum poate fi sesizată, pe fragmente, o impresionantă poezie a vieții și a morții, rezultată din epopeea rătăcirilor fostului ostaș Ștefan printre viețăți și stihii dezlănțuite, purtînd osemintele tatălui în raniță, pînă va ajunge să le depună în groapa unde e înhumată și mamă-sa, cu care are, mereu, imaginare dialoguri, reflectînd ideea **vinei**.

Cele trei povestiri ale lui Ion Puha, care s-ar cuveni și mai atent examinate, fixează profilul unui prozator interesat de comportamentul uman și de complicatele resorturi ale vieții interioare, acestea văzute într-un context românesc specific, cu însușiri ce evocă basmul și balada de sevă mioritică. Unele oscilații și nesiguranțe, sesisabile din loc în loc, se referă la construcția narației, la armonia părților menite a da contur imaginilor esențiale, memorabile, care, prin aglutinarea în afara unui crescendo, își estompează reliefurile.

N. BARBU

Iarnă cu tăietori de pădure

(urmare din pag. 1)

razele lui, despre care mai speri că-s calde. „Calde, pe dracu", rîde Vasile Pătrăuceanu a Constantin („Dar ce, aici toți sînt străjeni ?", fac pe miratul, că știam de la inginer. „Toți". „Dar ăla din Brodina ?..." „Da, da, da-i singurul. Din 38, cîți sîntem aici, 37 sîntem străjeni"). Azi încă-i bine, dar ieri dimineață te seca la inimă gerul... „Stă soarele pe culmea Măgurii, parcă pîndind s-o șteargă pe nevăzute după molizi. Ne luăm nădejdea de la el și ne tragem către foc. Pînă vine Toader grăim despre vreme și oftăm că-i grea iarna, dar Petrea Popescu a Gheorghe nu-i deloc supărat, că zice, dacă iarna-i iarnă, apoi și vara-i vară. Mai greu de fîn, c-a rămas pe dealuri și omătu-i mare, dar se-aduce și ăsta, că altfel are omul sfadă cu femeia, că ea rămîne „responsabil cu vitele" acasă. „Sînt multe vite în Straja ?", întreb și-aud imediat din spate răspunsul : „95 la sută cresc vite" și omul, văzîndu-mă gata să scuip în sîn, zîmbește o clipă și se recomandă : „Toader Juravle a Victor, sortator cu gestiune la gura de exploatare Măgura Ciolotei". Mai lipsea să spună și „m-am prezentat la ordinul dv." și mi-amintesc de-a binelea de armată. Are, într-adevăr, ceva milităros în el, de sergent. Mic, ager, cu ceva făloșenie („Așa-s străjenii..."), lăsînd parcă în orice clipă să se înțeleagă că „drujba-i drujbă, dar slujba-i slujbă". Nu vorbește decît întrebat și răspunde sec, exact, fără hazul vorbei lui Petrea. Un fulg i se așază pe nas. Il ucide scurt, neimpresionat. Petrea rîde și-mi vine și mie să rîd, Toader rămîne însă serios și-mi reprim rîsul, mă tem să nu se întoarcă spre molizi și să strige „Care rîzi, mă, în front ?". O pală de vînt risipește zăpada de pe cîțiva molizi. Discutăm despre iarnă și despre cît de dificilă este meseria de muncitor forestier, chestie cu care Toader nu este de acord, căci orice meserie are și greu și ușor, și pune chezășie oamenii cu care lucrează, cu unii de 30 de ani, cu alții de 25, cu alții de 20, un Nicolai Juravle a Silvestru sau Gheorghe Cosovan, Petru Pătrăuceanu a Ion, Vasile Juravle a Toader, Ilie Hasna a David, George Juravle a Arcadie, Vasile Ursaciuc a Ilie, Vasile Juravle a Ion, care, dacă au rămas în pădure, „nu vă temeți, știu ei bine de ce-au rămas și ce-i așteaptă". Privesc în sus, înspre parchet, unde se-aud TAF-urile și cîte-un strigăt, și-mi dau deodată seama că Petrea avusese dreptate că Măgura rămîne fără catrință și, parcă din pudoare, fulgii din ce în ce mai rari îi acoperă goliciunea.

Petrea se uită la Toader, se ridică sprinten de lîngă foc și zice „gata pauza", și rîd toți, or fi știind ei vreo glumă cu vorba asta, și se risipesc. Plecăm într-o clipă de liniște. Aud fornăitul unui cal părînd că readuce sălbăticia peste Măgura și peste Boul. Nu mai ninge. Incet, încet asupra Strajei și asupra Văii Sucevei, și asupra Rădăuților se așază, temeinic, gerul....

MIKOLA LUKIV (U.R.S.S.)

*
* *

Conştiinţa grea să nu vă fie,
La părinţi veniţi, în ospeţie.

Bani n-aduceţi, nici celebritate —
Fiţi duioşi şi vor avea de toate.

De soroc aproape-s tatăl, mama...
Şi-a rămîne, pe vecie, rana.

Conştiinţa grea să nu vă fie,
La părinţi veniţi, în ospeţie.

*
* *

În satul unde-arţarii înverzesc,
Şi unde-mi este veche rădăcina,
Ei, fără mine, seamănă, cosesc —
Eu parcă-s de prisos şi-a mea e vina

Deşi la ei mă cheamă-n sărbători,
Şi bucuria lor nu-i minciunoasă,
De mine se lipsesc foarte uşor,
Eu însă vin mereu la ei, acasă.

*
* *

Seară. Noapte. Cîmpul mut.
Şi-o femeie în fereastră.
Străluceşte-n înălţimi
Luna plină şi albastră.

Şi sub luna asta mare,
De pe front, pe drum, cu soarta,
Din vecii, tatăl se-ntoarce,
Cîştigînd lupta cu moartea.

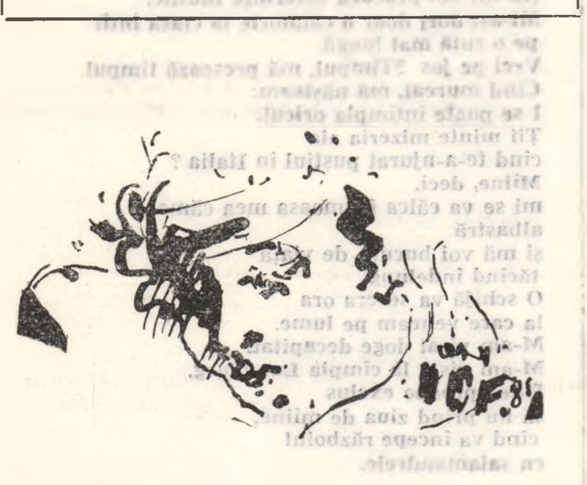
În româneşte de Arcadie ARBORE

ANISE KOLTZ (Luxemburg)

În zori

Se sting luminile
Şi se aprind florile.
Avînd gura plină cu stele
Ziua ce vine nu poate striga.
Numai o privighetoare cîntă
Captivă în purpura zorilor...
Noaptea urcă pe rug
Şi dispare în flăcări !

Traducere de George DAMIAN



CADRAN

Cum se scrie un roman

Încurajat de diverşi „critici simpatizanţi", pentru care **scriitura** constituie totul, chiar dacă cel care şi-o asumă nu are mai nimic de comunicat, Costache Olăreanu devine în „Cvintetul melancoliei" victima propriului orgoliu. El îşi propune să scrie o carte care să fie de fapt o radioscopie a alcătuirii acesteia, ba mai mult, ceva care să însemne „o resurecţie generală" (p. 197). Acest aşa-zis roman poate fi rezumat în cîteva cuvinte : un bătrîn, care îşi încredinţează amintirile autorului „să le pună într-o carte", ascultă pe scările unui bloc cvintetul lui Schubert. Ei bine, odată expus „cadrul epic", lui C.O. nu-i mai rămîne decît să umple cu text cele peste două sute de pagini, drept pentru care el reproduce cu hărnicie cînd din confesiunile bătrînului meloman („ar putea deveni un personaj foarte interesant într-o carte pe care mă tot silesc s-o scriu de vreo cinci ani"), cînd din filele vechilor sale jurnale, cînd din însemnările comise în timpul „naşterii" volumului de faţă. Cum se vede, o formulă uzitată şi de alţii şi pe care C.O. se ambiţionează s-o ofere cititorilor mizînd pe iluzia că procedeul „se poartă". De altfel, C.O., mai pe ocolite, mai direct, ar vrea să repete reuşitele (în asimilarea jurnalului ca element al ficţiunii narative) lui Mircea Horia Simionescu, de la care se şi revendică, ceea ce nu-l opreşte să vocifereze cu amărăciune : „Toţi scot cărţi, numai eu nu !" (p. 57). Din păcate, jurnalele făcute publice de C. O. sînt neinteresante, banale. „Ici colo cîte o propoziţie ce se poate reţine" recunoaşte şi Eugen Simion, în ciuda laudelor exagerate aduse „Cvintetului..." C. O. îşi mărturiseşte necazurile de la servici, antipatiile şi simpatiile faţă de amici şi de colegi, ne informează că, i-a apărut cutare articol în ziarul „Scînteia tineretului" ori că a fost inclus în planul editorial cu un titlu care nu-i mai place. Numai că asemenea date de amănunt nu au nici o relaţie cu subiectul propus. Şi toate acestea, în timp ce ţi-ai abandonat personajul în holul de ieşire, lăsîndu-l acolo să tragă cu urechea la sunetele emise de un aparat de radio ! Revenirile asupra scrierii romanului („Terminat partea a treia la „Cvintet". Ceva mai uşurat", de pildă), care ar putea fi luate şi drept... obsesie a temei creaţiei, nu salvează „Cvintetul" de la eşec. Bunele intenţii ale autorului de a armoniza cele „cinci voci" narative într-un cvintet al melancoliei, nu-şi găsesc împlinirea. Dovadă că, „numai cu tehnică (a scriiturii n.n.) — vorba lui Costache Olăreanu însuşi (p. 24) — nu faci mare lucru".

Ioanid DELEANU

FELURIMI...

Mîinile noastre dibuie !

■ „Pe peretele tare pe care ni-l opune coerenţa lucrurilor, mîinile noastre dibuie, căutînd mereu crăpătura unei uşi sau gaura pe unde putem introduce cheia în broască". ■ „Ele, femeile, sînt îndepărtate. Cearşafurile lor au un miros de noapte bună !" ■ „Poate exista tot atîta nobleţe în a fi ultimul, ca şi în a fi primul, fiindcă atît locul din frunte cît şi cel din coadă sînt magistraturi de care lumea are nevoie deopotrivă şi fiecare are nevoie de cealaltă". ■ „Frumosul este întîlnirea întîmplătoare dintre o umbrelă şi o maşină de cusut pe o masă de operaţie". ■ „Gîndirea simte o satisfacţie foarte asemănătoare cu plăcerea dragostei atunci cînd pipăie trupul gol al unei idei". ■ „Întrebat de-un naiv („Nu plîngeţi deci niciodată în versurile dv. ?"), Mallarmé a răspuns : „Şi nici nu-mi suflu nasul". ■ „Nu-ţi vîrî nasul în tablourile mele, mirosul de vopsea are să te otrăvească". ■ „Singura cale de a învăţa să desenezi bine e să nu desenezi niciodată nimic".

Marcel Sendrail, Yannis Ritsos, Ortega y Gasset, Lautréamont, Rembrandt, William Hogarth, Rimbaud.

Dumitru BRADAŢAN

Lizuca — fetiţa fantastică

Există, se pare, în poveşti, în cărţile pentru copii **o prezenţă feminină covîrşitoare** ; să ne gîndim la cîteva din cele mai cunoscute personaje de poveste : Scufiţa Roşie, Alba-ca-Zăpada, Cenuşăreasa, Degeţica, Ileana-Cosînzeana, Fata babei şi fata moşului, sau, personaje mai noi din „cărţile" pentru copii : Alice, Lizuca, Dorothea. Dintre acestea se detaşează net **fetiţa** ca personaj principal, erou putem spune, fetiţa care, intenţionat sau nu, face o călătorie, care explorează lumea, fetiţa-aventurieră care trăieşte adică aventura cunoaşterii. Cînd spunem **fetiţă** ne referim doar la personajul care n-a ieşit încă din copilărie : Scufiţa Roşie, Alice, Dorothea, Lizuca şi nu Alba-ca-Zăpada, Cenuşăreasa sau Degeţica care-şi sfîrşesc aventura dincolo de copilărie, în nuntă.

Aceasta se întîmplă poate pentru că fetiţa posedă în cel mai înalt grad facultatea de a se mira, de a se minuna, de a se încînta, de a se lăsa fermecată şi, printr-o mereu reînnoită mirare, de a înainta în aventură. Pe de altă parte, preferinţa povestitorului, cunoscut sau necunoscut, pentru **fetiţa ca personaj** s-ar putea explica prin aceea că neajutorarea, fragilitatea sa aparentă declanşează o dezlănţuire şi mai aprigă a forţelor potrivnice, dar totodată a ajutorului, prieteniei, simpatiei care să le stăvilească sau să le anuleze la timp. Sau, poate, **prezenţa feminină activă,** în ipostaza de copil e oarecum compensatorie, fiindcă odată ieşită din copilărie, devenită fata frumoasă pentru cucerirea căreia luptă justiţiarul, viteazul, neînfrîntul Făt-Frumos sau prinţ, această prezenţă este doar pasivă. Aventura intensă a femininului are loc deci mai ales în domeniul privilegiat al copilăriei.

Cele mai convingătoare exemple ale axei fetiţă — poveste — aventură (călătorie) par a fi : Alice, Dorothea, iar din „mitologia noastră", Lizuca (şi o dovadă incontestabilă a consacrării Lizucăi printre personajele preferate ale cotidianului, ale actualului sînt urmaşele, rudele ei cinematografice : Veronica, Maria, Mirabela).

Parafrazînd pe părintele ei, **Dumbrava...** este povestea unei „fetiţe fantastice şi a unui căţel ciudat" (ipostaza aceasta culminantă, sublimă ne pare definitorie) care trăieşte aventura explorării unui **Spaţiu** neobişnuit, greu accesibil, miraculos, recunoscut ca atare de autor, care-l numeşte dumbrava „minunată" (asociaţia cu Ţara „minunilor" Alicei este irepresibilă).

Lizuca, precum Scufiţa Roşie altădată, merge, traversînd pădurea, spre bunicii ei. Dar călătoria ei se motivează altfel : ea este ca şi Cenuşăreasa. sau Albă-ca-Zăpada, sau Fata moşului într-o relaţie de ostilitate, adversitate, nefericire cu mama vitregă, refăcînd încă o dată în poveste cuplul mașteră/orfană, sau poate chiar călău/victimă. Călătoria Lizucăi este de fapt o fugă, o căutare, o dorinţă de relaţie fericită ; de această relaţie Lizuca are parte în două moduri : o dată în tărîmul poveştii-visului, la întîlnirea din dumbravă, altădată în realitate, cînd ajunge în casa bunicilor.

Traversarea pădurii devine sinonimă cu aventura, cunoaşterea ; dacă pentru Scufiţa Roşie, pădurea, acel **locus amoenus,** se dovedeşte înşelătoare, o posibilă cursă pe care i-o întinde lupul, pentru Lizuca, dumbrava, care se aliniază clar în paradigma **raiului** sadovenian, această variantă mai tînără şi fragilă a pădurii, este locul moliciunii şi al minunii, în mod absolut, total, lipsit de contrapondere primejdioasă, de perversitate, este spaţiul adevărului, al fericirii. Dumbrava este deci spaţiul sacru, prin prezenţa aici a personajelor din poveste „care-şi dau întîlnire cu fetiţa năcăjită şi orfană".

Este interesant că Lizuca nu face abia acum cunoştinţă cu aceste personaje, ea le cunoaşte deja, iar acum nu face decît să le întîlnească şi recunoască ; în acest sens Lizuca nu este absolut inocentă : ea este, dacă nu o cititoare, atunci o ascultătoare de poveşti, este deci deja contaminată de poveste. Cunoaşte astfel povestea cu „copiii rătăciţi" (Hänsel şi Grettel desigur), şi-a însuşit chiar morala acesteia (se înarmează în consecinţă cu un buzunar de cenuşă, care să-i marcheze drumul), cunoaşte sau recunoaşte pe prichindeii şi domniţa care-şi fac apariţia în dumbravă, o cunoaşte pe Sfînta Miercuri, pe împărăteasa furnicilor, sau pe oamenii şi „dihăniile" prefăcute în sălcii de o vrajă. Intertextul Poveştii exercită asupra ei o presiune, tentaţie, seducţie care merg pînă la confuzia fericită : printre prichindei ea recunoaşte pe bunicul şi bunica, iar într-unul din personajele poveştilor spuse în dumbavă o identifică pe mama ei. De fapt întregul text al lumii pare a se baza, a se sprijini pe poveste : în casa bunicilor Lizuca ascultă poveşti, pe care vrea să le trăiască mai apoi într-un spaţiu prielnic — dumbrava — (ea alege să fie copil rătăcit, fugit) („Duduca Lizuca plănuieşte o expediţie îndrăzneaţă"), de la mama ştie că „fără poveşti viaţa omului ar fi tristă şi searbădă" şi verifică acest lucru cînd la întîlnirea din dumbravă, dintre Lizuca şi personajele de poveste, află că acestea la rîndu lor se întîlnesc şi „petrec" **povestind :** petrecerea constă deci în spunerea şi ascultarea poveştilor.

În acest sens Dumbrava minunată este, ca şi Hanul Ancuţei, Povestea, Textul însuşi, locul unde se spun şi se ascultă, se întretaie şi se întreţes poveşti. Poate nu întîmplător însă poveştile acestea se referă mai ales la realitate şi oameni (povestea răteşului), sau la conflictul realitate — poveste, povestea despre Zîna Închipuirii pe care, din incapacitatea de a crede în imaginaţie, o pierde Făt-Frumos, plătind pentru aceasta să moară cu „sufletul uscat şi bătrîn", sau povestea despre Statu-Palmă care se retrage în celălalt tărîm nefiind înţeles de oameni răi, sau pur şi simplu povestea prichindeilor îngrijoraţi de soarta Dumbrăvii — va fi vîndută sau nu de bunici, fiindcă Dumbrava minunată, tărîm al poveştilor, este la propriu şi la figurat proprietatea bunicilor. Drumul spre bunicii ştiutori de poveşti trece astfel prin poveste, iar Dumbrava oferă **culcuş** Lizucăi, tot aşa cum Povestea o ţine la **adăpost** de uscăciune, falsitate, constrîngere inutile (lumea mondenă a „mămichii"), înfiripînd un miez al lumii, al curăţeniei unde „oamenii de rînd", incapabili de încredere şi imaginaţie, nu ajung.

Astfel citind **Dumbrava minunată** povestea Lizucăi care a găsit culcuş în Dumbrava-Poveste este mai puţin aceea a unei „fetiţe mărunţele, însă, voinice, plinuţe", cum apare ea în anturajul mămichii, sau a „gîngăniei dracului" cum o vede slujnica, a unui „ghimpe şi necaz", cum o consideră Madam Vasilian, a unui copil rău, cum o categoriseşte cucoana Emilia, a „puiului babii", cum o alintă bătrînica Sfînta Miercuri, ci mai ales povestea unei fetiţe **fantastice**, aşa cum se vede ea odată intrată în Spaţiul Poveştii, care o transfigurează, o modelează, o modifică asemeni lui, adică fantastică, ipostază pe care Lizuca o consideră normală, firească, pentru că aşa ajunge ea în Dumbravă, la relaţia fericită :

„Văzu o clipă în apă o fetiţă fantastică şi un căţel ciudat.

Şi fără să se mire prea mult, intră în iarba dumbrăvii".

Muguraş CONSTANTINESCU

CONSEMNĂRI

● Anuala '84

Expoziţia Cenaclului Suceava al U.A.P., mai cuprinzătoare decît saloanele precedente (au fost prezenţi 30 de autori cu peste 50 de lucrări), se înscrie, prin mijloacele limbajului plastic, prin forţa estetică a fiecărui artist în parte, printr-o unitate calitativă generală, într-un vizibil ascendent spre profesionalizare şi individualizarea „grupului" sucevean în climatul plastic naţional. Caracteristica tradiţională a acestor manifestări : marcarea sumei unui an de activitate — cu posibile previziuni pentru evoluţia (în viitorul apropiat) a artiştilor îşi găseşte o ilustrare concretă pe simeze. Acestor considerente generale li se poate alătura şi sublinierea că sculptura şi tapiseria încep să-şi asigure acel necesar centru de interes într-un astfel de salon (definit aici şi ca loc de întîlnire al diferitelor stiluri, atitudini, competiţii, însumarea preocupărilor de ansamblu).

Tematic, expoziţia relevă un oarecare echilibru între domeniile recunoscute (peisaj, compoziţie, natură statică, portret) şi cele care abordează aria simbolurilor, a semnificaţiilor multiple, a metaforelor. Aserţiunea nu face decît să constate o realitate de fapt, fără a aduce în discuţie diferenţierile calitative inerente într-o asemenea „concurenţă".

Obţinînd o strălucire nouă, „casele" lui **Ion Carp Fluerici,** au o cromatică ce tinde să-l definească deplin pe autorul unor echilibrate construcţii plastice, în timp ce **Adrian Bocancea** îşi dublează perfect ritmurile configuraţiei unei palete stilistice adecvate. Peisajele largi ale lui **Tiberiu Moruz** (armonios închegate tonal) intră în consonanţă cu „seria" de porţi ale lui **Mircea Hrişcă** (voit spectrală), în timp ce austeritatea materiei picturale din portretul lui **Virgil Parghel** şi-ar putea găsi compensaţia în „invazia" cromatică expresionistă a lui **Gabriel Baban.** Dincolo de acest nivel se înscriu cu „producţii" definitorii : **Traian Postolache** (vizualizare căutată), **Puşa Pîslaru** (compoziţie dinamică) **Angela Pitaru — Bolnavu** (semnificaţie plastică), **Costel Butoi** (sobrietatea propunerilor), **Dan Grigoraş** (relansarea portretului în propria-i activitate).

Grafica, aflată, inexplicabil poate, la un nivel „staţionar", comparativ cu precedentele expoziţii, este reprezentată prin cîteva gravuri corect executate de **Grigore Ursu** şi **Anton Costin.**

Marcînd noi formule de dialog cu spaţiul, sculpturile lui **Mircea Dăneasa** (stilizări anatomice îndelung elaborate) ale **Floricăi Grosu** (geometrie semantică spaţială) şi ale lui **Alexandru Grosu** (portret stilizat la limita necesarului) conferă „sectorului" o evidenţiere calitativă, alături de artele decorative (tapiseriile **Luciei Puşcaşu** — organizare echilibrată cromatic şi ale **Marcelei Larionescu** — condensare de sorginte folclorică). În rezumat, o expoziţie ce-şi afirmă plusurile în contextul „dialogului" creativ.

Petru DRIŞCU

● Proiecte editoriale

Şi anul 1985 anunţă o notabilă prezenţă editorială a autorilor suceveni. Proiectele de plan consemnează în acest sens cîteva apariţii demne de interes. Astfel, poeţii Cornelia Maria Savu şi Constantin Ştefuriuc vor fi prezenţi în librării cu volume de versuri la editurile Eminescu şi, respectiv, Junimea. Proza este reprezentată de : două romane, „Gambitul nordului", de Constantin Badersca şi „Nopţi banale", de Iurii Lucan, şi de două volume de proze scurte : „Mînzul cu stea în frunte" (Ion Filipciuc) şi „După-amiaza unei amintiri" (Ion Beldeanu).

Mai semnalăm, de asemenea, semnăturile citorva dintre scriitorii originari de pe aceste meleaguri : Platon Pardău, „Tentaţia III" (roman), Nicolae Prelipceanu, „Arma anatomică" (versuri), Stelian Gruia, „Calul negru" (roman), Adrian Dinu Rachieru, „Protocronism şi sincronism" (critică literară).

(I. B.)

● Salonul umorului

La Galeria de artă din municipiul Suceava, în organizarea Centrului de Îndrumare a Creaţiei Populare şi a Mişcării artistice de masă, a fost deschis Salonul sucevean al umorului, aflat la cea de a XI-a ediţie. Sub genericul actualei ediţii, „Echilibru", s-au întîlnit în expoziţie 28 de autori din 11 judeţe ale ţării şi din Capitală. Juriul salonului (preşedinte Iosef Toth de la revista „Urzica") a atribuit unui număr de 9 lucrări (din 52 selecţionate), premii şi menţiuni. Printre laureaţi : Vasile Crăiţă-Mândră (Bacău), Leonte Năstase (Constanţa), Dénes Mólnar (Tîrgu-Mureş), Radu Popovici (Bucureşti), Ion Z. Georgescu-Lunică (Ploieşti), Viorel Corodescu, Alexandru Bartfeld, Mihai Constantin Papuc şi Radu Iaţcu (toţi din Suceava).

Nistor DOMINTE

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DARJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREŞEANU, Ion PA RANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.
Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEŢEAN DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48